

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER
esitatud 7. septembril 2004¹

II. Põhikohtuasi

1. Selle eelotsuse küsimuse tõstatanud menetluse asjaomased faktid on kirjas eelotsusetaotluses.

I. Sissejuhatus

Käesolevas kohtuasjas tõstatatakse küsimus, kas tunnistajate ülekuulamine enne kohtumenetluse algust, nagu see on sätestatud Madalmaade õiguses, kuulub Brüsseli konventsiooni² kohaldamisalasse. Täpsemalt tuleb kontrollida, kas selliste tunnustega meedet tuleb konventsiooni artikli 24 alusel pidada „ajutiseks või kaitsemeetmeks”.

2. Rechtbank te Haarlem (esimese astme kohtuorgan) andis 23. aprilli 2002. aasta määrusega korralduse Madalmaades elava tunnistaja esialgseks ülekuulamiseks (*voorlopig getuügenverhoor*). Kõnesolev meede võeti Stekenes (Belgia) registreeritud asukohaga äriühingu Unibel Exser BVBA (edaspidi „Unibel”) nõudmisel Lokerenis (Belgias) asuva St. Paul Dairy Industries NV (edaspidi „St. Paul”) vastu algatatud kohtuvaidluse raames.

1 – Algkeel: hispaania.

2 – 27. septembri 1968. aasta konventsioon kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1972, L 299, lk 32), mida on muudetud 9. oktoobri 1978. aasta konventsiooniga Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ühinemise kohta (EÜT L 304, lk 1 ja – muudetud redaktsioonis – lk 77), 25. oktoobri 1982. aasta konventsiooniga Kreeka Vabariigi ühinemise kohta (EÜT L 388, lk 1), 26. mai 1989. aasta konventsiooniga Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ühinemise kohta (EÜT L 285, lk 1) ja 29. novembri 1996. aasta konventsiooniga Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemise kohta (EÜT 1997, C 15, lk 1; edaspidi „Brüsseli konventsioon” või „konventsioon”). Konsolideeritud tekst avaldati EÜT 1998, C 27, lk 1.

3. St. Paul esitas kõnesoleva määruse peale edasikaebuse Gerechthof te Amsterdamile, nõudes selle tühistamist, sest ta leidis, et Madalmaade esimese astme kohus ei ole asjas pädev, või kõnesoleva tunnistaja ütluste võtmise keelamist. Unibel omakorda palus Gerechthofil edasikaebus vastuvõetamatus

tõttu rahuldamata jätta või see tagasi lükata ning kuulutada määrus ajutiselt täitmisele pööratavaks.

4. Eelotsusetaotlusest aga ei selgu kohtumenetluse aluseks oleva vaidluse olemus. Kohustuistungil selgitas St. Pauli esindaja, et pooled vaidlevad hüvitissumma üle, mis määrati tema kliendi tööstustehasesse Unibeli paigaldatud seadme vigase töö tõttu tekitatud kahjustuste ja kahjude hüvitamiseks.

peaks võimaldama tunnustajaid üle kuulata võimalikult ruttu pärast vaidlustuste asjaolude toimumist ning takistama tõendite kaduma minemist, kuid samuti ja eelkõige võimaldama isikutel, kes võivad tulevikus algatavast tsiviilkohtumenetlusest olla huvitatud — nendeks on isik, kes kaalub hagi esitamist, isik, kes ootab, et tema vastu esitataks hagi või isik, kel on kohtuasjas muu huvi — saada selgust faktiliste asjaolude suhtes (mida nad võib-olla isegi täpselt ei tea) selleks, et nad suudaksid oma olukorda paremini hinnata, eelkõige selles osas, et teada, kelle vastu tuleks hagi esitada?

III. Eelotsuse küsimused

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, kas sellisel juhul on tegemist meetmega Brüsseli konventsiooni artikli 24 tähenduses?"

5. Seetõttu peatas Gerechthof vastavalt 3. juuni 1971. aasta protokollile Euroopa Kohtus Brüsseli konventsiooni tõlgendamise kohta menetluse ja esitas Euroopa Kohtule järgmised kaks eelotsuse küsimust:

IV. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kaalutlused

„1. Kas Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering'i (Madalmaade tsiviilkohtumenetluse koodeks) artiklis 186 ja järgnevates artiklites ette nähtud „tunnustajate ülekuulamine enne kohtuasja algatamist“ kuulub Brüsseli konventsiooni kohaldamisalasse, arvestades ka seda, et eelnimetatud artiklites sätestatu

6. Gerechthof tegi eelotsusetaotluses mõned märkused:

Kindel on see, et protsessi poolte ametlik asukoht on Belgias; et vaidlustatud õigus-

likku suhet reguleerib Belgia õigus; et selles kohtuasjas on pädev Dendermonde kohtu St. Niklaas (Belgia) osakond; et asjas ei ole pooleliolevaid kohtuasju Madalmaades (ega ka Belgias ega mujal), ning et tunnistaja A. C. Schipper, kellele Unibel viitab, elab Zaandamis (Madalmaad).

2002. aasta 1. märtsil jõustunud nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades³ artikli 66 lõige 1 piiritleb määruse kohaldamisala üksnes kohtumenetlustega, mis on algatatud pärast määruse jõustumist. Arvestades, et Unibeli esialgne hagi, nagu otsusest selgub, esitati Rechtbanki kohtukantsleisise 5. veebruaril 2002, ei ole nimetatud määrus selle kohtuasja puhul kohaldatav, kui tunnistaja eelistungil ülekuulamise nõuet tuleb pidada kohtumenetluseks nimetatud artikli tähenduses.

Pooled on lahkarvamusel mitmes asjas: kas tunnistajate ülekuulamine eelistungil juhul kui, menetlust ei ole algatatud i) kuulub Brüsseli konventsiooni kohaldamisalasse, ja kui vastus on jaatav, ii) kas seda võib pidada meetmeks selle konventsiooni artikli 24 tähenduses. Unibel vastab nendele küsimustele jaatavalt, samas kui St. Paul on eitaval seisukohal.

V. Siseriiklik õiguslik raamistik

7. Wetboek van Burgerlijke Rechtsvorderingi (Madalmaade tsiviilkohtumenetluse koodeksi; edaspidi „WBR”) artikli 186 lõige 1 sätestab, et neil juhtudel, kui seadusega on tõendina lubatud tunnistaja ütlus, võib huvitatud isiku taotlusel anda enne kohtuasja algatamist korralduse tunnistaja esialgseks ülekuulamiseks.

8. Sama õigusakti artikli 187 järgi on tunnistaja esialgse ülekuulamise lubamiseks territoriaalselt pädev Madalmaade kohus, kelle kohtualluvusse kuulub tunnistust andva isiku asukoht või elukoht. Kõnesolevale ülekuulamisele kutsutakse põhimõtteliselt kohale ka vastaspool.

9. Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeima astme kohus) täpsustas 24. märtsi 1995. aasta määruses⁴ selle menetlusvahendi potentsiaalseid eesmärke: see ei ole mõeldud mitte üksnes tunnistajate ütluste saamiseks vahetult pärast vaidluse asjaolude aset leidmist, vältides nii tõendite kaotsiminekut, vaid eelkõige selleks, et kõik

3 — EÜT 2001, l. 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42.

4 — 24. märtsi 1995. aasta HR, NJ 1998, nr 414.

hiljem toimivas tsiviilkohtuasjas võimaliku hageja või kostjana osalevad isikud saaksid enne asjaoludest selguse, et paremini hinnata oma olukorda protsessis näiteks selleks, et teha kindlaks isik, kelle vastu tuleb hagi esitada.

mine kuulub konventsiooni artikli 24 kohaldamisalasse, sest selle eesmärk on faktiliste või õiguslike asjaolude säilitamine. Selle ajutine iseloom tuleneb sellest, et selliselt saadud tunnistajate ütlused ei pruugi alati olla lõplikud tõendid põhimenetluses. Pealegi on WBR artikkel 186 Belgia kodanike käsutuses olev ainus vahend tunnistaja ütluste saamiseks Madalmaades enne menetluse algatamist.

VI. Menetlus Euroopa Kohtus

10. Eelotsusetaotlus saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 6. märtsil 2003. Peale Unibeli esitasid kirjalikke märkusi Saksamaa ja Ühendkuningriigi valitsus ja komisjon.

11. Asi määrati Euroopa Kohtu esimese koja menetlusse.

14. juuli 2004. aasta avalikul kohtuistungil olid esindatud St. Paul ja komisjon.

13. Saksamaa valitsus järeltab konventsiooni grammatilisest ja teleoloogilisest tõlgendusest, et see ei sisalda kõnesolevat kohtueelset ülekuulamist, sest asjaomase menetluse lõpus tehtavat otsust ei tunnustata ega täideta konventsiooni artikli 25 sõnastuse tähenduses. Asjaomane menetlus ei ole mõeldud pooltevaheliste õiguslike suhete reguleerimiseks, vaid korraldusliku abi osutamiseks kaitsemeetme abil.

14. Ühendkuningriigi valitsus leiab, et konventsiooni artiklit 24 tuleb tõlgendada selliselt, et see ei välista ajutiste meetmete võtmist enne menetluse algatamist. Teise küsimuse osas, mille vastuvõetavuses ta kahtleb, leiab see valitsus, et pool ei saa kasutada artiklit 24 oma vastase seadmiseks olukorda, kus temalt nõutakse tunnistaja ütlusi ilma asjaomaste menetluslike tagatisteta.

VII. Poolte argumendid

12. Unibel on seisukohal, et WBR artiklis 186 sätestatud tunnistajate kohtueelne ülekuula-

15. Komisjon omalt poolt meenutab, et artikkel 24 on kohaldatav ainult siis, kui konventsioon ise on kohaldatav. Ta väidab ühtlasi, et tunnistajate eelnev ülekuulamine ei vasta Euroopa Kohtu praktika kohaselt artikli 24 ajutiste meetmete pöörduvuse tingimustele.

16. Kohtuistungil ei nõustunud ka St. Paul sellega, et WBR artikli 186 menetlus kuulub Brüsseli konventsiooni kohaldamisalasse.

VIII. Eelotsuse küsimuste analüüs

17. Esimese eelotsuse küsimusega soovitakse teada saada, kas Madalmaade tsiviilkohtumenetluse õiguses ette nähtud erimenetlus⁵ tunnistajate ülekuulamiseks eelistungil kuulub Brüsseli konventsiooni kohaldamisalasse, samas kui teine küsimus seisneb selles, kas seda võib kõnealuse konventsiooni artikli 24 kohaselt pidada kaitsemeetmeks.

18. Kuna ei ole tõenäoline, et selline menetlus, millega on antud juhul tegemist ja mille

eesmärk ei ole vaidluse põhiküsimuse lahendamise, võiks kuuluda konventsiooni mõne muu artikli alla peale artikli 24, tuleks need kaks küsimust ühendada, et saada teada, kas WBR artiklis 186 sätestatud tunnistajate ülekuulamine enne kohtumenetlust tuleb pidada üheks kõnesolevas artiklis 24 ette nähtud meetmetest. Hoopis teine lähenemiseviis oleks käsitada esimest küsimust kui kinnituse leidmist selle kohta, kas konventsioon on üldse kohaldatav tunnistajate kohtueelse ülekuulamise suhtes, samas kui teise küsimusega tehtaks kindlaks kõnesoleva menetluse suhtes kohaldatav täpne õigusakt. Ma leian siiski, et see viimane võimalus mitte ainult ei ole ebaloomulik, vaid sellest ei oleks ka midagi kasu esimese jaoks.

19. Igal juhul peavad konventsiooni kohaldamiseks olema täidetud veel teised tingimused. Kuigi need puudutavad vormiliselt vastuvõetavust, on need nii tihedalt seotud asja sisulise poole uurimisega, et ma analüüsin neid koos.

Vastuvõetavus ja põhjendatus

20. Asjas on mitu aspekti, mis puudutavad selle vastuvõetavust. Esiteks peab vaidluse selleks, et see kuuluks Brüsseli konventsiooni alla, puudutama tsiviil- või kaubandusküsi-

⁵ — Praktilisuse huvides kasutan Madalmaade seadusandja termini sõnasõnalist tõlget.

must ja rahvusvahelise ulatusega meedet. Arvestades, et ajutised või kaitsemeetmed kaitsevad olemuselt väga erinevaid õigusi, ei määra nende kuulumist konventsiooni mitte nende enda olemus, vaid nendega tagatud õiguste olemus. Konventsioonile ei saa tugineda ajutiste või kaitsemeetmete puhul valdkondades, mis ei kuulu konventsiooni kohaldamisalasse.⁶

21. Kuna lisaks puuduvad muud määratlevad tegurid, võib kõnesolevat tunnistajate ülekuulamist käsitada „ajutise või kaitsemeetmena” konventsiooni artikli 24 tähenduses.

22. Konventsiooni artikli 1 kohaselt on konventsioon kohtuorgani olemusest olenev kohaldatav tsiviil- ja kaubandusküsimustes ning selle kohaldamisalasse ei kuulu füüsiliste isikute õiguslik staatus ja õigusvõime, abieluvaralepingud, testamendid, õigusjärglus, pankrot, maksejõuetu isiku ja võlausaldajate vahelised kokkulepped ning muud samalaadsed menetlused, sotsiaalkindlustus ja vahekohus.

23. Vaatamata sellele, et eelotsusetaotluses ei viidata üldse põhivaidluse sisule, selgub

St. Pauli esindaja selgitustest kohtuistungil ja eelotsusetaotlusega saadetud dokumentidest, et vaidlus põhineb erinevusel hüvitissumma arvestuses tehnilise seadmestiku vigase töö tõttu tekitatud kahjustuste ja kahju eest. Põhinõue paistab tulenevat kahe ettevõtja vahelisest lepingust või seadusega kehtestatud tsiviilvastutusest.⁷ Seega on tegemist vaidlusega, või potentsiaalse vaidlusega, tsiviil- või kaubandusalase olemusega küsimuses. Igal juhul on selle kindlakstegemine siseriikliku kohtu asi.

24. Olulisem küsimus on selles, kas vaidlus võib olla rahvusvahelise ulatusega.

25. Konventsioonis on see tingimus täpselt määratletud. Eessõnas on siiski märgitud, et on oluline kindlaks teha lepingupoolte kohtuorganite pädevus „rahvusvahelise kohtualuvuse” osas.⁸ Lisaks tuleneb konventsiooni eesmärgist selle õiguslikuks aluseks olevast õigusaktist lähtuvalt, nimelt tolaeagsest EÜ asutamislepingu artiklist 220 (nüüd EÜ artikkel 293), et konventsioonil on sama

6 — 27. märtsi 1979. aasta otsus kohtuasjas 143/78: De Cavel (EKL 1979, lk 1055, punkt 8) ja 26. märtsi 1992. aasta otsus kohtuasjas C-261/90: Reichert ja Kockler (EKL 1992, lk I-2149, punkt 32).

7 — 27. septembri 1988. aasta otsus kohtuasjas 189/87: Kalfelis (EKL 1988, lk 5565, punkt 18).

8 — Ainus põhjendus.

eesmärk mis ühendusel, mida konventsioon teenib,⁹ mille seadusandlik tegevus hõlmab õiguslikke suhteid, mis võivad takistada riikidevahelist kaubandust. Teisisõnu, konventsioon ei ole kavandatud ainsa seadusena, mis määrab pädeva foorumi siseturu rajamise seisukohast ebaolulistes olukordades, see tähendab juhtudel, kus kõik asjaga seonduvad elemendid asuvad ühes liikmesriigis.

26. Eelotsusetaotluse järgi on käesolevas asjas vaidluse pooled belglased ja nende vahelisi õiguslikke suhteid reguleerib Belgia õigus. Samas aga toimub käesoleva eelotsusetaotluse põhjustanud toiming Madalmaades Madalmaade kohtus. Seega ei saa eitada, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu silmis sisaldab vaidlus piiriülese iseloomuga elemente.

27. Asjaolu, et kaks Belgia ettevõtjat algatavad menetlust Madalmaade territooriumil, ei anna sellele tingimata rahvusvahelist mõõdet, sest lisaks on nõutav teatud riikidevahelise aspektiga piisava seose olemasolu. See oleks kahtlemata nii, kui arvata, et Madalmaades toimunud ülekuulamine on mõne teise põhimenetluse täiendav taotlus, mis on esitatud näiteks Belgias. Selline element aga

puuduks, kui arvestada vastupidi, et Madalmaade menetlus on eraldiseisev menetlus, olles mõnest hilisemast Belgia menetlusest sõltumatu.

28. Euroopa Kohtul puuduvad andmed hindamiseks, kas taotletud tunnistaja ülekuulamine enne kohtumenetlust seonduv piisaval määral võimaliku tulevase menetlusega teises liikmesriigis.

29. Nagu mitu kohtuistungil osalenut märkisid, ei ole kõnesoleval tunnistaja eelneval ülekuulamisel tingimata sellist seonduvat iseloomu. Ei ole kahtlust, et sel viisil saadud ütlused on kõige olulisemad tavaliselt mõne teise menetluse raames. Sellegipoolest ei nõua seadus meetme kehtivuseks või täitmisele pööramiseks menetluse algatamist teatud aja jooksul. Lisaks, nagu Hoge Raad märgib, on sellise meetme ülesanne tavaliselt võimaldada vajaliku teabe saamist, hindamiseks, mil määral võib hilisem protsess edukas olla, või teha kindlaks isik, kelle vastu hagi esitada, mistõttu ei saa mingil juhul välistada, et seda meetet ei kasutata mõne teise hagi eelinfona.

30. Kui antud juhul taotletakse tunnistajate kohtueelset ülekuulamist sel eesmärgil, võib

⁹ — 10. veebruari 1991. aasta otsus kohtuasjas C-398/92, Mund & Fester (EKL 1994, lk I-467, punktid 11 ja 12).

osutada raskeks tuvastada piisaval määral olulist seost selle meetme ja hilisema menetluse vahel, mille tõttu ei oleks sel juhul tegemist rahvusvahelise olemusega vaidlusega.

31. Eeltoodu põhjal võib järeldada, et tunnistajate eelnev ülekuulamine ei ole konventsiooni seisukohast niivõrd kaitsemeede, kui-võrd see on pigem sõltumatu eeluurimis-meede. Sellisena ei saa see anda rahvusvahelist mõõdet teisele, olemuselt põhilisele menetlusele, millega sellel piisaval määral seoseid ei ole.

32. Ka Euroopa võrdlevas õiguses on olemas vahendid, mis võimaldavad tõendite esitamist enne kohtumenetluse algatamist. Need on tavaliselt mõeldud spetsiaalselt menetluse elementide kaitsmiseks¹⁰ ning selleks võib menetlev kohus kontrollida, kas tõendite väidetava kaotsimineku risk on tegelik,¹¹ kas nendega tõendatavad asjaolud on vaid-

luse lahendamiseks olulised,¹² või kas on olemas ilmseid tõendeid, mis õigustavad kohtumenetluse algatamist.¹³ Neid meetmeid määrama on pädev kohus, kes lahendab põhiprotsessi ja ainult erandkorras tunnistaja elukohajärgse kohtualluvuse kohus.¹⁴

33. Lisaks on Taani ja Hispaania seaduses lubatud, et kohtuetselset tõendite esitamist kasutatakse vaidluse hindamisel oluliste asjaolude selgitamiseks.

34. Kuna käesoleval juhul puuduvad andmed konkreetse eesmärgi kohta, milleks vaidlusalust tunnistaja ülekuulamist taotleatakse, on võimatu vaidluse rahvusvahelise olemuse üle lõplikult otsustada.

35. Seega kuulub selle üle otsustamine siseriikliku kohtu pädevusse. Kui ühendusesisese kohtualluvuse kindlaksmääramisel lähtuda

10 — Vt Zivlprosessordnangi artiklid 485 jj (Saksa tsiviilkohtumenetluse seadustik, edaspidi „ZPO“); Zivlprosessordnangi artiklid 384 jj (Austria tsiviilkohtumenetluse seadustik, edaspidi „ÖZPO“); Code judiciaire'i (Belgia kohtuseadustik) artikkel 584, Taani menetlusseadustiku artikkel 343; Hispaania tsiviilkohtumenetluse seaduse artiklid 256 jj; Soome menetlusseadustiku 17. peatüki artikkel 10; Prantsuse uue tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 145; Codice di procedura civile (Itaalia tsiviilkohtumenetluse seadustik, edaspidi „CPC“) artiklid 692 jj; Luksemburgi uue tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 350; Portugali tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 520–522a; Rootsi menetlusseadustiku peatükk 41.

11 — Vt ZPO artikli 485 esimene lõige.

12 — Vt kohtuotsus Oberlandesgericht von Hamm, NJW-RR 1998, lk 933. Lisaks ÖZPO artikkel 387.

13 — ZPO artikkel 487.

14 — ZPO artikli 486 lõige 3; ÖZPO artikli 343 lõige 3; CPC artikkel 693.

Euroopa Kohtu praktikast piiriülese teguri vajaduse suhtes, võib kinnitada, et konventsiooni sätteid ei kohaldata ainult ühes liikmesriigis toimuva tegevuse suhtes, ning seda saab kindlaks teha faktiliste asjaolude põhjal, mille peab välja selgitama siseriiklik kohtuorgan.¹⁵

38. Seega tuleb tunnistajate kohtueelse ülekuulamise kaitsemeetmeks pidamise üle otsustamiseks kõigepealt täpsustada, mida seda liiki meetme all mõistetakse.

36. See lähenemisviis on kooskõlas Euroopa Kohtu põhimõttega, et meetme lubamist või keelamist põhjendavaid asjaolusid peab hindama taotletavate meetmete eseme asukoha järgne kohus.¹⁶

39. Konventsiooni artikli 24 sõnastuse kohaselt:

„Osalisriigi kohtute kaudu võib taotleda selliseid ajutisi meetmeid, sealhulgas kaitsemeetmeid, mis on selle riigi seadustega ette nähtud, isegi juhul, kui asja sisuliseks arutamiseks on pädev teise osalisriigi kohus.”

37. Viimaks tuleb välja selgitada, kas WBR artikli 186 alusel korraldatud meede kuulub konventsioonis sätestatud juhtude alla, juhul kui kaks eespool nimetatud tingimust on täidetud. Kuna meetme deklareeritud eesmärk ei seisne sisulise vaidluse lahendamises, ei kuulu see konventsiooni ühegi muu sätte alla peale artikli 24. Nii on märgitud ka Gerechthof'i sõnastuses, kus teises eelotsuse küsimuses viidatakse sellele sättele. Sama järelduse võib tuletada osalevate poolte märkustest sõnaselgelt või vaikimisi.

40. Euroopa Kohus on selle üle mitmel korral otsustanud ja lubanud sellise iseloomuga meetme võtmist enne menetluse algatamist põhiküsimuses.¹⁷

41. Nendele meetmetele iseloomulike joonte osas tuleb meenutada, et need võetakse selleks, et säilitada olemasolevat faktilist või

15 — Vt kõikide kohta 23. aprilli 1991. aasta otsus kohtuasjas C-41/90: Hoefner ja Elser (EKL 1991, lk 1-1979, punkt 37).

16 — 21. mai 1980. aasta otsus kohtuasjas 125/79: Denifauler (EKL 1980, lk 1553, punkt 16).

17 — 17. novembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-391/95: Van Uden Maritime (EKL 1998, lk 1-7091, punkt 29). Vt lisaks Bischoff, J.-M. ja Huot, A., „Chronique de jurisprudence de la Cour de Justice des Communautés européennes”, *Journal du droit international*, 1982, nr 1, lk 942-947, celkõige lk 947.

õiguslikku olukorda, et tagada õigusi, mille tunnustamist taotletakse (või võidakse taotleda, nagu nähtub eespool öeldust) muu hulgas põhikohtuasja lahendamiseks pädevas kohtus.¹⁸

42. Selliste meetmete rakendamine nõuab pädevalt kohtult lisaks erilisele ettevaatusele konkreetsete asjaolude, mille suhtes võetud meetmed peavad tulemusi andma, põhjalikku tundmist. Lähtudes iga juhtumi eripärast ja eelkõige kaubandustavade, peab kohtul olema võimalik seada meetme lubamisel ajalisi piiranguid või piiranguid, mis tulenevad taotletavate meetmete esemeks oleva vara või kauba olemusest, kehtestada pangatagatise, määrata sundvalitseja ja üldiselt lubada meetmeid tingimusel, et täidetakse nõuded, mis tagavad kohtu määrusega lubatud meetme ajutise ja kaitsva olemuse.¹⁹

43. Eespool öeldust johtuvalt sõltub ajutiste või kaitsemeetmete lubamine artikli 24 alusel muu hulgas tegeliku seose olemasolust taotletavate meetmete eseme ja asja üle otsustava kohtu osalisriigi territoriaalse pädevuse vahel.

44. Esitatud põhjendustest tuleneb samuti, et viidatud artikli 24 alusel ajutisi meetmeid võttev kohtuorgan peab arvesse võtma vajadust kehtestada nõuded meetmete ajutise olemuse tagamiseks.

45. Nagu Hoge Raad leidis,²⁰ on tunnustajate ajutise ülekuulamise võimalik põhjendus see, et tunnustaja ütlused saadakse võimalikult ruttu pärast vaidlusaluste asjaolude toimumist, mis takistab tõendite kadumist, ja selgitatakse faktilised asjaolud, mis on olulised hagi esitamiseks. Viimase puhul nimetatakse, et kõikidel isikutel, kes võivad olla hilisemasse tsiviilhagisse kaasatud võimaliku hageja või kostjana, peab olema võimalus jõuda eelnevalt asjaoludes selgusele, et paremini hinnata oma olukorda menetluses näiteks selleks, et teha kindlaks isik, kelle vastu tuleb hagi esitada.

46. See Hoge Raadi lähenemisviis näitab, et nimetus „ajutine ülekuulamine” on ebatäpne, sest tõendite hindamine ega antud teabe olulisus ei sõltu hagi esitamisest kohtusse või

18 — Eespool viidatud kohtuotsus Reichert ja Kockler, punkt 34.

19 — Eespool viidatud kohtuotsus Denlauler, punkt 15.

20 — Vt eespool punkt 9.

teatud tähtaja möödumisest, sest neile omistatakse loomuomane väärtus, olenemata mis tahes muust menetlusest.

47. Eespool nimetatud Euroopa Kohtu praktikast lähtuvalt võib siiski väita, et kui WBR artiklis 186 ette nähtud meetme eesmärk on tõendite säilitamine nende kasutamiseks hiljem toimivas põhikohtuasjas, kuulub see konventsiooni artikli 24 „ajutiste või kaitsemeetmete” mõiste alla. See ei ole aga nii, kui tegemist on meetmetega menetlust puudutavate selliste aspektide välja selgitamiseks, mille seos võimaliku kohtumenetlusega võib osutuda hapraks või kaudseks.

48. Seda seisukohta kinnitab Schlosseri aruanne Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi konventsiooniga ja konventsiooni Euroopa Kohtu poolt tõlgendamise protokolliga ühinemise kohta,²¹ kuigi kohtuotsuste täitmisele pööramise asjus.

„Kui soovitakse, et enne lõplikku kohtuotsust kohtute menetluse ja eelkõige tõendite

kogumise kohta tehtud otsused kuuluksid konventsiooni artikli 25 alla, tuleb arvestada, et see puudutab ka otsuseid, mida pooled ei saa täita ilma kohtutega koostööd tegemata ja kolmandaid isikuid, see tähendab tunnistajaid, puudutamata. Järelikult jäävad enne lõplikku kohtuotsust tehtud kohtuotsused, mille eesmärk ei ole pooltevaheliste õiguslike suhete reguleerimine, vaid menetluse kulgemise korraldamine, konventsiooni III jaotise kohaldamisalast välja.”

49. Hoge Raadi määratlusest nähtub lisaks, et enamikul juhtudel ei ole taotluse saanud kohtul meetme määramiseks vaja tõendite kaduma mineku riski hinnata, sest tegelikkuses soovitakse koguda andmeid selleks, et välja selgitada, kas on mõtet kohtumenetlust algatada.

50. Sellised menetlused aga ei kuulu konventsiooni alla, sest need on olemuselt erinevad artikli 24 ajutistest meetmetest ja kaitsemeetmetest — eelkõige nende autonoomse olemuse tõttu ja sellepärast, et need ei ole ajutised.

21 — EÜT 1979, C 59, lk 71 jj, eelkõige punkt 187 (edaspidi „Schlosseri aruanne”).

51. Seega on minu meelest võimatu anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule ühest vastust, kuna konventsiooni kohaldatavus sõltub tunnistajate kohtueelse ülekuulamise konkreetsest eesmärgist.

vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artiklile 20. Euroopa Kohtu kohus on tagada selle võimaluse olemasolu, võttes arvesse asjaolu, et mainitud sätte alusel teavitatakse huvitatud isikuid vaid eelotsusetaotlusest.²³

52. Sellest tulenevalt tuleks esitatud küsimused vastuvõetamatuks kuulutada, sest väljakujunenud kohtupraktika kohaselt eeldab siseriiklikule kohtule ühenduse õiguse tarviliku tõlgenduse andmine seda, et viimane määratleb faktilised asjaolud ja õigusliku raamistiku, millesse kuuluvad tema esitatud küsimused, või vähemalt selgitab faktilisi asjaolusid, millel küsimused põhinevad.²²

54. Eespool esitatud argumentide kogumi alusel näib sellegipoolest korrakohase õigusemõistmise huvides sobilik anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule mõned tõlgendamiskriteeriumid, nimelt kriteeriumid, mis toovad esile puudused eelotsusetaotluse faktilises esituses.

53. Sellega seoses tuleb arvesse võtta, et eelotsusetaotluses sisalduv teave ei pea mitte ainult võimaldama Euroopa Kohtul anda tarvilikke vastuseid, vaid peab andma liikmesriikide valitsustele ja teistele huvitatud isikutele võimaluse esitada oma seisukohad

55. Soovitan seega vastata Gerechthshof te Amsterdami eelotsuse küsimustele, et selline sätte nagu WBR artiklis 186 kuulub Brüsseli konventsiooni kohaldamisalasse, kuna see kujutab endast „ajutist või kaitsemeedet” artikli 24 tähenduses, tingimusel, et see on tõenduselementide säilitamise vahend tõendite esitamiseks hiljem toimivas menetluses.

22 — Vt eelkõige 26. jaanuari 1993. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-320/90–C-322/90: Telemarsicabruzzo jt (EKL 1993, lk I-393, punkt 6) ja 12. septembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-67/96: Albany (EKL 1999, lk I-5751, punkt 39).

23 — 1. aprilli 1982. aasta otsus liidetud kohtuasjades 141/81, 142/81 ja 143/81: Holdijk jt (EKL 1982, lk 1299, punkt 6) ning eespool viidatud määrused Saddik, punkt 13, ning Grau Gomis jt, punkt 10.

56. Komisjon on sellise lahenduse vastu, sest ta leiab, et see on vastuolus õiguskindlusega.

määrus (EÜ) nr 1206/2001 liikmesriikide kohtute vahelise koostöö kohta tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades,²⁴ mis lihtsustab seda laadi meetmeid.

57. Tuleb tunnistada, et teatud konkreetsetel juhtudel võib esineda raskusi määratlemisel, kas tõendite säilitamise eesmärk on valdavam kui soov selgitada asjaolusid. Leian siiski, et tingimused, et näidatakse tõendite kaduma minemise ohu olemasolu, on kohtul õigus kohaldada konventsiooni eeskirju.

60. Kõnesolev määrus võimaldab liikmesriigi kohtul paluda teise liikmesriigi kohtul tõendeid koguda või ka võimalust koguda tõendeid vahetult teises liikmesriigis tingimused, et tõendid on mõeldud kasutamiseks kas alustatud või kavandatavas kohtumenetluses.²⁵ Taotluse saanud kohus rahuldab taotluse vastavalt oma liikmesriigi õigusaktidele, välja arvatud juhul, kui kõnealune menetlus ei vasta taotluse saanud liikmesriigi õigusaktidele või kui esinevad märkimisväärsed praktilised raskused.²⁶

58. Ühtlasi tähendaks teisiti otsustamine, et ignoreeritakse siseriiklikke õiguskordade autonoomiat, mis peab kuuluma konventsiooni artiklis 24 osutatud „ajutiste või kaitsemeetmete” juurde.

61. Lisaks on määrus nr 1206/2001 oma kohaldamisalas ülimuslik liikmesriikide vahel sõlmitud kahe- või mitmepoolsete lepingute või kokkulepete sätete suhtes.²⁷ Mis puutub määruse nr 44/2001 võimalikult kehtivaks jäänud osadesse, on uus õigusakt viimase suhtes ülimuslik vastavalt õigusaktide järgnevuse põhimõttele (*lex posterior derogat priori*).

59. Igal juhul, nagu märgib õigesti Ühendkuningriigi valitsus, on esitatud küsimus vaid ajaloolise tähtsusega, sest vahepeal 1. jaanuaril 2004 jõustus nõukogu 28. mai 2001. aasta

24 — EÜT L 174, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 121.

25 — Artikli 1 lõiked 1 ja 2.

26 — Artikli 10 lõiked 2 ja 3.

27 — Artikli 21 lõige 1.

IX. Ettepanek

62. Eespool esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata *Gerechtshof te Amsterdami* eelotsuse küsimustele nii, et sellist sätet nagu see, mis sisaldub *Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering* (Madalmaade tsiviilmenetluse koodeks) artiklis 186, tuleb pidada meetmeks 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades tähenduses tingimusel, et see kujutab endast tõendite säilitamise vahendit nende tõendite esitamiseks hiljem toimivas menetluses.